

ВМОТИВОВАНЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СПРАВЕДЛИВОГО СУДОЧИНСТВА

Ряшко О. В.

*«Правосуддя не лише повинно вершитись,
а й має бути ясно та безсумнівно
видно як воно вершиться»
Англійський суддя Лорд Хюарт
ЄСПЛ: Справа «Делькур проти Бельгії» 17.01.1970*

ВСТУП

Питання законності судового рішення, яке виявляється основним правовим засобом реалізації судової влади особливо гостро стоїть саме у сфері кримінального судочинства, бо завдяки йому держава може реалізувати свою найголовнішу функцію – охорону прав та свобод своїх громадян. Власне тому, від якості судового рішення безпосередньо залежить рівень гарантованості законності у суспільстві, дотримання прав, свобод та інтересів осіб, а в кінцевому підсумку і статус самого правосуддя в Україні, який, скажімо відверто, внаслідок нескінченних корупційних скандалів і так далекий від ідеалу.

В сферу кримінального судочинства добровільно або примусово залучається багато учасників, певна частина з яких є професійними юристами, але для когось, в тому числі для переважної більшості громадськості, юриспруденція та все, що з нею пов'язане – «Терра інкогніто». Саме з цих причин, судові рішення у кримінальному провадженні повинні бути не просто зрозумілими та прозорими, але й не залишати жодних сумнівів щодо правильності дослідження усіх обставин, наданні їм вірної правової оцінки та достовірності висновків.

Для усіх судових рішень, що ухвалюються у кримінальному провадженні мають діяти загальні правові вимоги, в першу чергу щодо дотримання засади законності та прийняття процесуальних рішень в межах встановлених КПК України, що ґрунтується на вже вищезгаданій законності, обґрунтованості та вмотивованості. На жаль, в національному законодавстві немає чітко визначених критеріїв щодо обґрунтованості та вмотивованості, що можливо пояснити з точки зору їх дещо суб'єктивного характеру.

Загалом прийняття рішень судом полягає у обранні лише одного варіанта серед декількох існуючих альтернатив, і процес цей завжди

раціональний, що включає в себе логічне осмислення та аргументацію усіх фактів, внутрішнє переконання у вірності прийнятого рішення. Пам'ятаємо, що головним фактом доказування є вирішення питання винуватості або невинуватості обвинуваченого (підсудного), саме тому для встановлення істинного знання суддя повинен діяти правильно та справедливо.

1. Щодо обґрунтованості ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні

Згідно ч. 3 ст. 370 КПК обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 цього Кодексу. В кримінальному процесі обґрунтованість як вимога до судового рішення розкривається в двох аспектах: повне і всебічне з'ясування обставин справи та доведеність цих обставин дослідженими в судовому засіданні доказами.

КПК визначає наступні критерії обґрунтованості, які пов'язані та безпосередньо впливають один з одного. По перше, судові рішення повинно бути ухвалене на підставі об'єктивно з'ясованих обставин; по друге, такі обставини, мають бути підтверджені доказами; і по третє, такі докази повинні бути отримані з дотриманням вимог безпосередності судового розгляду та відповідати властивостям належності, допустимості, а також бути достовірними та достатніми для того, щоб зробити об'єктивні висновки про наявність чи відсутність фактичних обставин справи, які є підставами для прийняття судового рішення.

Інтерпретація закону – ось вона, буденна, повсякденна роль судді, оскільки старе бачення позитивізму, яке ґрунтувалося лише на безперечній шані до законодавчих норм, себе не виправдало та поступилося місцем для більш прогресивного бачення, яке надало пріоритет саме оцінці доказів. Суддя, який прагне прийняти справедливе рішення у справі, зіткнувшись із застосуванням норми, яка не досягає законної мети, повинен знаходити інший шлях. Якщо мова йде про демократичну державу, тоді принцип обґрунтованості судових рішень є не лише справедливою гарантією, контролем людей за судовими рішеннями, а й процесуальною гарантією, яка забезпечує необхідну прозорість у здійсненні правосуддя¹

Основним призначенням слідчого судді у кримінальному провадженні є здійснення судового захисту прав і законних інтересів осіб, які беруть участь у ньому та забезпечення законності провадження

¹ Бзова Л.Г. Обґрунтованість судового рішення у кримінальному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2022. С. 238.

на стадії досудового розслідування. Попри те, що інститут слідчого судді є одним з найбільш детально регламентованих інститутів у системі чинного законодавства, багато питань залишаються невирішеними, зокрема щодо визначення повноважень та функцій слідчого судді.

Не викликає жодного сумніву факт, згідно з яким слідчий суддя обмежує деякі повноваження прокурора і керівника органу досудового розслідування, це й зрозуміло, оскільки прокурор та керівник органу досудового розслідування є зацікавленими суб'єктами сторони обвинувачення, чия процесуальна діяльність напряму пов'язана з обов'язком нести тягар доказування та характеризується обвинувальним ухилом. На протигагу, слідчий суддя в процесі уособлює собою неупередженість²

Цілком логічним виглядає процесуальна вимога обґрунтованості судового рішення, оскільки цей акт правосуддя має надати ґрунтовні відповіді на усі правові питання, що виникли у зв'язку з подією кримінального правопорушення та подальшим його розслідуванням, що включає в себе збирання, перевірку та оцінку фактичних даних, на підставі аналізу та синтезу яких й приймаються власне ці рішення. Зрозуміло, що сама резолюція є природнім наслідком обставин, які були встановлені на стадії досудового розслідування та стали предметом дослідження в судовому розгляді. Саме тому, обґрунтованість рішення є послідовним наслідком його вмотивування.

Складно переоцінити оцінку доказів, адже саме вона є підґрунтям для прийняття обґрунтованих процесуальних рішень, тому що, лише за її допомогою реально встановити усі їх обов'язкові компоненти: належність, допустимість та достовірність доказів. Тобто, основою процесу обґрунтування судового рішення виступає саме оцінка доказів. Ст. 94 КПК України прямо передбачає, що слідчі судді здійснюють оцінку доказів при прийнятті рішень. Так, згідно ч. 1 ст. 94 КПК України слідчий суддя за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінює кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Обґрунтованість судового рішення також залежить від допустимості доказів, адже суд не може посилається на недопустимий доказ при ухваленні рішення. Крім того, недопустимість доказів, автоматично, наводить на думку про їх

² Кобак М. В. Роль слідчого судді в процесі реалізації принципів кримінального провадження: монографія / М. В. Кобак, А. А. Коваль. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. С. 28.

недостовірність. Не можна вважати обставини об'єктивно встановленими, а судові рішення обґрунтованими, поки ми не будемо впевнені, що докази, якими підтверджуються ці обставини, є допустимими та достовірними³

Якщо сфокусуватися на питанні співвідношення обґрунтованості і вмотивованості рішення, то слід розуміти, що ці поняття аж ніяк не можна вважати аналогічними, не дивлячись на їх безперечний зв'язок та удавану подібність. Підтримуємо тезу, згідно якої вмотивованість має безпосередній вплив та посилює обґрунтованість рішення, надає йому зміст та вагомість, певним чином спрощує розуміння учасниками провадження суті прийнятого рішення, а як наслідок забезпечує реальне здійснення їх права на захист проти неправосудних судових рішень. Повертаючись до оцінки доказів, зауважимо, що в процесі її реалізації спочатку встановлюються властивості доказів (належність, допустимість, достовірність), другим етапом виступає прийняття процесуального рішення саме на підставі такого встановлення. Торбас О. в своїй роботі робить досить цікавий висновок про те, що, визнання доказів недопустимими є лише інструментом на шляху до прийняття процесуальних рішень, однак не повинно вважатися самою метою оцінки доказів⁴

У світлі аналізу властивостей доказів та їх оцінки, неможливо не згадати про стандарти доказування у кримінальному провадженні, а саме про обґрунтовану підозру, яка вимагає встановлення можливого (ймовірного) існування певного факту чи обставини. Погоджуємося з думкою, згідно якої оцінка доказів та сформульоване на її підставі рішення не повинно містити категоричного висновку, а свідчити лише про можливість причетності особи до вчинення кримінального правопорушення, скажімо при вирішенні питання про застосування заходу забезпечення кримінального провадження. Зрозуміло, що слідчий суддя в жодному разі не повинен встановлювати причетність особи поза розумним сумнівом, втім, обґрунтована підозра має підтверджуватися конкретними фактами й обставинами, що можуть переконати об'єктивного спостерігача, тобто непрофесіонала у сфері права, в існуванні зв'язку між діями особи та подією⁵

³ Радзівський Ю.С. Обґрунтованість рішень слідчих суддів у кримінальному процесі України: сучасний стан та шляхи забезпечення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2022 № 60. С. 76.

⁴ Торбас О. С. Роль слідчого судді в процесі оцінки доказів у кримінальному провадженні. *Науково-практичний господарсько-правовий журнал Підприємництво, господарство і право*. 5/2020. С. 310.

⁵ Сокалок В.П. Існуючі стандарти доказування та внутрішнє переконання судді при ухваленні рішень по справі. *Південноукраїнський правничий часопис*. 1/2024. С. 185

Судове рішення буде вважатися обґрунтованим лише у разі його ухвалення судом на підставі повного, неупередженого та безпосереднього дослідження доказів, які будуть представлені сторонами на підтвердження своєї версії події кримінального правопорушення. Судове рішення визнається вмотивованим лише у разі зазначення усіх мотивів та підстав, завдяки яким суддя (суд) дійшли висновку щодо винуватості/невинуватості підсудного (підсудних). Крім цього, суд зобов'язаний викласти підстави виключення окремих доказів з процесу доказування або взяття окремих доказів до уваги, та пояснити причини таких рішень, застосовуючи норми матеріального та процесуального права.

Таким чином, для прийняття законного і обґрунтованого рішення про застосування заходу забезпечення кримінального провадження слідчий суддя має встановити правові і фактичні підстави для постановлення відповідної ухвали, а саме: дотримання вимог КПК, які передбачають його застосування, а також належне встановлення обставин, що є підставами та умовами застосування заходу забезпечення кримінального провадження, на основі оцінки доказів з точки зору їх належності, допустимості і достовірності. Обов'язкова умова, за якої ухвала слідчого судді визнається законною, це відповідне встановлення правових та фактичних підстав для можливості її винесення

Безперечно, слідчий суддя має чути себе в силі щодо власних можливостей, знань, практичному досвіді, тільки в такому випадку ця впевненість буде знаходити втілення у прийнятих рішеннях. Ці переконання можуть впливати на спосіб оцінки доказів та прийняття рішень. Слідчий суддя, який має стійкі переконання, може бути більш схильним до прийняття рішень, які відповідають його власним цінностям та поглядам на справедливість. Важливо зауважити, що впевненість у собі та переконання слідчого судді повинні бути відповідним чином співвідноситися з об'єктивністю, справедливістю та дотриманням процесуальних гарантій⁶

До безпосередніх обов'язків слідчого судді відноситься забезпечення добросовісного та неупередженого аналізу та оцінки доказів, розгляду усіх аргументів та доводів сторін у відповідності до законів та принципів справедливості. Звичайно, ця діяльність слідчого судді, певним чином обмежується обсягом доступної інформації, особливо на початкових етапах розгляду клопотання. Саме тому, важливою передумовою є його

⁶ Сиза Н.П. Законність і обґрунтованість ухвали слідчого судді. *Вісник кримінального судочинства*. № 3-4/2022. С. 40.

здатність працювати з обмеженими даними та доказами з метою прийняття обґрунтованого рішення⁷

2. Щодо вмотивованості судового рішення у кримінальному провадженні

Відповідно до ст. 370 КПК України, судові рішення повинні бути законним, обґрунтованим і вмотивованим. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 цього Кодексу. Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні і достатні мотиви та підстави його ухвалення. Для процесуального розмежування цих понять, звертаємо увагу на те, що вмотивованість рішень суду необхідно розглядати як самостійну вимогу, що аж ніяк не є ідентичною змісту законності та обґрунтованості.

Важливість зазначення мотивів судового рішення наряду пов'язана з відображенням його обґрунтованості, а по суті ці дві ознаки є взаємозалежними. Вмотивованість судового рішення є ознакою того, що суд по-перше, добросовісно віднісся до точок зору та суджень сторін, надав належну неупереджену правову оцінку усім зібраним у справі доказам та навів обґрунтування конкретних правових норм, на які посилався при розгляді справи. Таким чином, критерії вмотивованості рішення суду залежать від багатьох факторів, але основними залишаються пункти щодо обов'язкової вмотивованості відповідей на головні аргументи сторін, що є прямим підтвердженням того, що суд вислухав їх та почув.

Якщо ми звернемо увагу на рішення ЄСПЛ, то побачимо, що практика, яка склалася вимагає від національних судів зрозумілої структуризації судових рішень та наведення правової оцінки доказам, заявленим у справі. Звісно, що кожне кримінальне провадження (кримінальна справа) є особливою внаслідок її індивідуалізації та конкретних обставин, отже й вмотивованість судового рішення наряду буде залежати від цих властивостей.

Важливим є те, що судові рішення має посилатися на відповідні правові норми, включаючи рішення ЄСПЛ. На практиці це означає, що посилання має бути таким, що відповідає змісту конвенційних норм, без викривлення та спотворення, крім того виправданим щодо застосування в конкретній ситуації.

⁷ Казарян І.С. Деякі психологічні аспекти прийняття рішення слідчим суддею під час розгляду клопотання про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Південноукраїнський правничий часопис. 2/2023. С. 160.

Уявимо собі, що судом ухвалено рішення, що аж ніяк не відповідає вимогам вмотивованості. Це означає лише один результат – негативний та наслідки, які вплинуть абсолютно на усіх учасників процесу, які були до нього долучені, найнебезпечнішим з яких виступає прийняття неправосудного рішення, що вже само по собі є небезпечною ознакою судейського свавілля.

Необхідність забезпечення вмотивованості судових рішень зумовила напрацювання у практиці міжнародних судових інституцій стандартів формування рівня переконання, необхідного для ухвалення відповідного процесуального рішення, – стандартів доказування «обґрунтована підозра», «достатня підстава» та «поза розумним сумнівом»⁸

Українські реалії сьогодення вимагають міцного підґрунтя для аргументації сили на змісту доказів, що визначає такий рівень значимості доводів сторін, який зобов'язує суд дати на них відповідь. Аргументи сторін в разі будуть підсилені, якщо в них містяться чіткі нормативно-правові приписи. Це можуть бути положення національного законодавства, прямі вказівки у практиці ЄСПЛ на зміст аргументів, котрі не можуть бути проігноровані національними судами⁹

Вмотивування є достатньо складним розумовим процесом за своєю сутністю та полягає в сприйнятті та обробленні великого обсягу інформації у прив'язці до події кримінального правопорушення та усіх обставин, що підлягають встановленню та доказуванню, окрім цього суду вкрай важливо сформулювати та обґрунтувати власну правову позицію, віднайти відповіді на усі питання та внаслідок винесення Вироку переконати сторони у законності та справедливості прийнятого рішення. Зрозуміло, що суду важко позбутися деякої суб'єктивізації, але головною метою залишається довести до учасників кримінального процесу власне бачення юридичних фактів, доводів, висновків та мотиви їх сприйняття або відхилення.

Вмотивованість судового рішення є надзвичайно важливою у світлі реалізації та забезпечення верховенства права та змагальності сторін у кримінальному судочинстві, можливості ефективного здійснення судового контролю за законністю та обґрунтованістю рішень судів попередніх інстанцій та що видається особливо необхідним у сучасних умовах війни – це можливість здійснення громадського контролю за якістю судових рішень, проведення їх моніторингу та обговорення

⁸ Г.Р. Крет. Міжнародні стандарти доказування в системі стандартів справедливого правосуддя у кримінальному провадженні. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 4(29) Том 1, 2019. С. 181.

⁹ Брич Л.П. Право на вмотивоване судові рішення у кримінальному провадженні як складова права на справедливий суд в інтерпретації Європейського суду з прав людини / Лариса Павлівна Брич // Університетські наукові записки. 2017. № 63. С. 276.

громадянським суспільством. Таким чином, критеріями мотивованого судового рішення є: дотримання логічної послідовності викладення усіх обставин справи, посилання на джерела доказів та норми права, що стали підставою для тих чи інших висновків. Мотивувальна частина має містити усі складові елементи, що визначені процесуальним законодавством, а саме правове обґрунтування висновків суду з посиланням на конкретні докази, що були сприйняті судом безпосередньо. Резолютивна частина включає в себе чітко сформульовані висновки та є логічним продовженням мотивувальної частини.

Європейський суд з прав людини констатує, що рівень мотивування рішення суду може бути різним, напряму пов'язаним з його характером. Однак наведене зовсім не наділяє суд правом не надавати відповіді на «незручні» для загальної канви судового рішення аргументи учасників провадження. Особа, яка звертається до суду, має право на те, щоб її було заслухано та надано об'єктивну оцінку її доводам та міркуванням¹⁰

Сама процедура кримінального провадження і, зокрема, судового провадження гарантує судді (суду), який ухвалює рішення, що вищі посадові особи чи органи не будуть впливати та вказувати. Так, суд апеляційної інстанції, скасовуючи вирок чи ухвалу суду та призначаючи новий розгляд у суді першої інстанції, не має права вирішувати наперед питання про доведеність чи недоведеність обвинувачення, достовірність або недостовірність доказів, переваги одних доказів над іншими (ч. 2 ст. 415 КПК України). Внутрішнє переконання доволі складна суб'єктивна категорія, тому особливі труднощі виникають при оцінці достовірності доказів, а також достатності їх сукупності у порівнянні з оцінкою належності та допустимості, які встановлюються за допомогою нормативно закріплених предмета доказування та правил збирання доказів.

У випадках відсутності аргументів та доказів щодо наявності в діях особи складу кримінального правопорушення, прийняття судом висновків буде завжди ознакою або нетямущості суду або фактичної відсутності відповідних аргументів чи доводів на підтримку ухваленого рішення. Такий вирок не в змозі задовільнити сторони оскільки залишає їх в необізнаності щодо мотивів прийнятого рішення.

Для демократичної правової держави така ситуація виглядає абсолютно неприйнятною, оскільки нівелює силу та авторитет закону, при цьому відкриває прямий шлях для зловживань судом своїм

¹⁰ Ігор Скляренко, Євген Соболев. Належне мотивування судового рішення у судовій справі як гарантія його правосудності. Актуальні проблеми правознавства. 2 (34)/2023. С. 209.

особливим статусом як органу, що остаточно вирішує питання наявності в діях особи складу кримінального правопорушення та його вини. Тому вмотивованість Вироку є його важливою ознакою, що свідчить про його правосудність, оскільки зрозумілість та ясність мотивів ухвалення такого Вироку демонструватиме відсутність в діях суду будь якого натяку на зловживання своїм особливим статусом органу, що відправляє правосуддя у кримінальному судочинстві¹¹

Якщо ми звернемося до норм КПК, то побачимо, що в ньому виділено два критерії вмотивованості судового рішення: це наведення мотивів та підстав прийняття рішення, які мають бути належними та достатніми, щоб переконати об'єктивного спостерігача у правильності висновків суду по справі. Щодо мотивів, то ними виявляються конкретні фактичні обставини справи, які достеменно були встановлені судом та, в свою чергу, спонукали суд до прийняття певного рішення.

Підстави ж це встановлення відповідності визнаних судом встановленими, фактичних обставин справи тим приписам закону, з яким пов'язується прийняття певного конкретного судового рішення. Тому слід звернути увагу на дві складові підстав прийняття судового рішення: фактичні та правові, які повинні перебувати у тісному взаємозв'язку. Належне вмотивування судового рішення є беззастережною вимогою, яка в змозі гарантувати справедливість правосуддя, сприяє розумінню та визнанню сторонами суті рішення та є гарантією проти свавілля. Суддя зобов'язаний надати відповідь на аргументи учасників провадження та вказати на доводи, що лежать в основі судового рішення й забезпечують його правомірність¹²

Наведемо рішення суду першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, виправдав начальника управління майна та інвестицій міської ради, який був одночасно головою комісії з питань передачі в оренду комунального майна територіальної громади, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК. Таке рішення було обґрунтовано, зокрема, тим, що першу частину неправомірної вигоди начальнику управління було передано під час отримання копії протоколу засідання комісії щодо передачі в оренду комунального майна територіальної громади, а не після вирішення по

¹¹ Склярєнко І.В. Правова природа вмотивованості вироку як вимоги та ознаки. Наукові записки. Серія: Право. SCIENTIFIC NOTES. SERIES: LAW. Випуск 14. 2023. С.188

¹² Пожар В. Г. Щодо обґрунтованості та вмотивованості судового рішення / В. Г. Пожар // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 298.

суті питання щодо перемоги в конкурсі на право укладення договору оренди цього майна.

Верховний Суд, скасовуючи рішення судів першої та апеляційної інстанцій, наголосив на тому, що для встановлення в діях обвинуваченого складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК, не мають значення такі обставини: 1) чи була неправомірна вигода одержана до або після вчинення (невчинення) службовою особою обумовлених такою вигодою дій із використанням службового становища; 2) чи було заздалегідь обумовлено одержання неправомірної вигоди; 3) чи вчинила службова особа дії (бездіяльність) в інтересах того, хто пропонує, обіцяє, надає неправомірну вигоду, або в інтересах третьої особи¹³

Інше рішення, коли місцевий суд, з яким погодився суд апеляційної інстанції, визнав винуватим і засудив директора ТОВ за ч. 3 ст. 369 КК, оскільки останній під час досудового розслідування іншого кримінального провадження, де цей директор мав статус свідка, висловив пропозицію надати слідчій неправомірну вигоду за закриття цього кримінального провадження, у якому вона здійснювала досудове розслідування. У свою чергу наступного дня після отримання пропозиції неправомірної вигоди слідча повідомила про це свого безпосереднього керівника, подавши йому відповідний рапорт із викладенням зазначених обставин, який в законному порядку було зареєстровано в журналі єдиного обліку та передано до управління поліції, а на наступний день після надходження рапорта слідчої внесено відомості до ЄДРП про вчинення директором ТОВ кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 369 КК.

Верховний Суд вважає належним чином мотивованими висновки судів попередніх інстанцій стосовно того, що слідча вжила невідкладних заходів, передбачених ст. 24 Закону «Про запобігання корупції», оскільки рапорт слідчої про надходження від директора пропозиції щодо неправомірної вигоди був поданий на наступний день після цієї пропозиції і відомості до ЄДРП були внесені на наступний день після надходження цього рапорту з дотриманням вимог ст. 214 КПК – тобто не пізніше 24 год після подання рапорту.

Оскільки пропозиція щодо неправомірної вигоди надійшла слідчій у вихідний день, то наступного робочого дня вона рапортом повідомила про це керівника. До того ж у цьому разі слідча не є уповноваженою особою як на внесення відомостей до ЄДРП за своїм рапортом, так і на його реєстрацію. Огляд судової практики Верховного Суду в журналі

¹³ Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.09.2022 у справі № 516/32/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106454487>

єдиного обліку, закон зобов'язує її письмово повідомити про факт надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди безпосереднього керівника.

Верховний Суд погодився з висновком суду апеляційної інстанції про те, що передбачений ч. 1 ст. 214 КПК строк внесення відомостей до ЄРДР не є процесуальним строком у розумінні ч. 1 ст. 113 КПК, а тому не підлягає поновленню та не спричиняє недійсність усіх доказів, зібраних під час досудового розслідування після внесення відомостей до ЄРДР¹⁴

Мотивація – це чітке міркування, яке відображається в рішенні. Сама мотивація є викладом причин, які можна розуміти як обґрунтування висновки. Крім того, саме через мотиви своїх рішень суддя формує свої міркування, пояснює причину та наводить підстави, які змусили його прийняти таке рішення¹⁵

ВИСНОВКИ

Справедливе, вмотивоване та обґрунтоване судове рішення є маркером сумлінного правосуддя. По факту, саме судові рішення надають можливість громадянському суспільству побачити реалізацію вирішення спору між сторонами та оцінити законність вердикту. У цьому аспекті особливу увагу притягує до себе саме мотивувальна частина судового рішення, в якій наведені причини та підстави, з яких виходив суд, при формуванні формуючи частини резолютивної. Якщо звернутися до аналізу практики розгляду справ ЄСПЛ за останні роки, то картина виглядає геть не привабливою, враховуючи тенденцію до систематичного прояву ознак недостатності обґрунтування рішень національними судами та як наслідок не отримання відповідей на центральні питання, що стали предметом судового розгляду.

Судове рішення, за результатом розгляду судової справи, суддя повинен ухвалити з урахуванням встановлених у процесі розгляду фактичних обставин, які підтверджені належними та допустимими доказами, застосувавши для правового висновку відповідні норми закону та практику Європейського суду з прав людини. Безсумнівно й те, що під час судового розгляду справи суддя має право на власну суб'єктивну думку, яку повинен належно обґрунтувати і яка окреслена межами суддівського розсуду. У більшості державах світу принцип

¹⁴ Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 26.10.2022 у справі № 263/4755/19 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107105742>.

¹⁵ Бзова Л.Г. Мотивація рішень конституційних судів як вимога стандартів справедливого судочинства. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2021. С. 339

мотивації судових рішень закріплений у нормах конституції як конституційна гарантія, що є надзвичайно правильним. Мотивація – явище багатогранне та складне, включає в себе аспекти як суб'єктивного напрямку, так і процедурно-правового характеру.

За часту, судові рішення, викладені сухою канцелярською мовою, містять в собі переважно юридичні факти та важкі для сприйняття в силу великого обсягу специфічної для пересічного громадянина інформації. Саме тому, дуже важливо пояснювати та роз'яснювати судові рішення зрозумілою мовою, наводити мотивацію та аргументацію висновків, в першу чергу це стосується резонансних справ, які представляють для громадянського суспільства підвищений інтерес та мають запит, що є цілком логічним та виправданим та здатним відновлювати довіру до судової влади.

АНОТАЦІЯ

Судове рішення – це акт ухвалений відповідно до норм матеріального та процесуального права, що є результатом здійснення правосуддя, тобто наслідком встановлених у справі обставин. Метою судового рішення є досягнення юридичної визначеності у спірних правовідносинах, яке переконує сторони і суспільство у справедливості суду, утвердженні ним прав людини та запобігає стану невизначеності в аналогічних ситуаціях. Судове рішення має бути самодостатнім, щоб його можна було зрозуміти, не звертаючись до матеріалів справи чи актів законодавства. Якість судового рішення головним чином залежить від якості його вмотивування.

Виклад підстав прийняття рішення, в першу чергу, є гарантією проти свавілля. Для визнання судового рішення належно вмотивованим, недостатньо лише обмежитися цитуванням норм закону та перераховування доказів, що були надані сторонами захисту та обвинувачення. Найголовнішим є наведення тих висновків, яких дійшов суд за результатами безпосереднього дослідження та оцінки доказів, знайдення та логічне пояснення настільки вагомих й одночасно зрозумілих аргументів на користь прийнятого рішення, щоб вони були абсолютно переконливими навіть для сторони, яка програла.

Література

1. Бзова Л.Г. Обґрунтованість судового рішення у кримінальному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2022. С. 238-240 DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/59>

2. Кобак М. В. Роль слідчого судді в процесі реалізації принципів кримінального провадження: монографія / М. В. Кобак, А. А. Коваль. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. – 208 с.

3. Радзівський Ю.С. Обґрунтованість рішень слідчих суддів у кримінальному процесі України: сучасний стан та шляхи забезпечення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2022 № 60. С. 75-78 DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.60.16>

4. Торбас О. С. Роль слідчого судді в процесі оцінки доказів у кримінальному провадженні. *Науково-практичний господарсько-правовий журнал Підприємництво, господарство і право*. 5/2020. С. 309-312 DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.54>

5. Сокалюк В.П. Існуючі стандарти доказування та внутрішнє переконання судді при ухваленні рішень по справі. *Південноукраїнський правничий часопис*. 1/2024. С. 182-189 DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.1.29>

6. Сиза Н.П. Законність і обґрунтованість ухвали слідчого судді. *Вісник кримінального судочинства*. № 3-4/2022. С.35-45 DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.3-4/35-45>

7. Казарян І.С. Деякі психологічні аспекти прийняття рішення слідчим суддею під час розгляду клопотання про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2/2023. С. 157-164 DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.2.26>

8. Г.Р. Крет. Міжнародні стандарти доказування в системі стандартів справедливого правосуддя у кримінальному провадженні. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 4(29) Том 1, 2019. С. 178-182

9. Брич Л.П. Право на вмотивоване судові рішення у кримінальному провадженні як складова права на справедливий суд в інтерпретації Європейського суду з прав людини / Лариса Павлівна Брич // *Університетські наукові записки*. 2017. № 63. – С. 268-281

10. Ігор Склярєнко, Євген Соболев. Належне мотивування судового рішення у судовій справі як гарантія його правосудності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2 (34)/2023. С. 206-213 DOI:10.35774/app2022.02.206

11. Склярєнко І.В. Правова природа вмотивованості вироку як вимоги та ознаки. *Наукові записки. Серія: Право.Scientific Notes. Series: Law*. Випуск 14. 2023. С. 186-192 DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2023-14-186-192>

12. Пожар В. Г. Щодо обґрунтованості та вмотивованості судового рішення / В. Г. Пожар // *Правові та інституційні механізми забезпечення*

розвитку України в умовах європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – С. 297-300.

13. Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.09.2022 у справі № 516/32/17 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106454487>.

14. Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.10.2022 у справі № 263/4755/19 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107105742>.

15. Бзова Л.Г. Мотивація рішень конституційних судів як вимога стандартів справедливого судочинства. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2021. С. 338-341 DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.65.61>

Information about the author:

Riashko Olena Vasylivna,

Candidate of Law Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Criminal Procedure and Criminalistics,
Lviv State University of Internal Affairs
26, Horodotska str., Lviv, 79007, Ukraine